

Considerații privind instituția logodnei în Codul civil român

Lect. univ. dr. Adina-Renate MOTICA*
Facultatea de Drept,
Universitatea de Vest din Timișoara

Abstract

The Civil Code brings back into the scenery of Romanian law, the institution of engagement. The present article proposes analyzing the evolution of the engagement among the diverse regulations of our law, the legal nature of the engagement, the ground conditions requested for its conclusion, as well as the impediments at the conclusion of the engagement. Therewith, it also shows what are the effects to breaking the engagement, both regarding the restitution of the gifts, and regarding the responsibility for abusively breaking the engagement.

Keywords: *engagement, the promise to marry, consent of the engagement, breaking the engagement, restitution of gifts, responsibility*

Rezumat

Codul civil readuce pe scena dreptului nostru instituția logodnei, ca promisiune reciprocă pe care și-o fac bărbatul și femeia de a se căsători unul cu celălalt. Prezentul articol își propune să prezinte evoluția acestei instituții în timp și să analizeze condițiile de fond și impedimentele la încheierea logodnei, precum și să arate care sunt efectele ruperii logodnei, în special în ceea ce privește restituirea darurilor și răspunderea pentru ruperea abuzivă a logodnei.

Cuvinte-cheie: *logodnă, promisiune de căsătorie, ruperea logodnei, restituirea darurilor, răspundere*

Scurt istoric

Atunci când se preocupă de relațiile de familie, legiuitorul poate să privească logodna din două puncte de vedere diametral opuse. Există, astfel, sisteme de drept care tratează logodna ca fiind un simplu act al vieții private care scapă

* adina.motica@drept.uvt.ro

reglementărilor juridice, dreptul urmând să se ocupe cu formarea familiei doar din momentul încheierii căsătoriei, așa cum s-a întâmplat în dreptul nostru în reglementarea Codului familiei de la 1954, sau să privească logodna ca fiind primul pas pentru încheierea căsătoriei și, prin urmare, o instituție a dreptului familiei, așa cum se întâmplă în actuala reglementare, dovadă fiind faptul că instituției logodnei i-a fost rezervat locul de debut al normelor ce reglementează dreptul familiei.

Logodna, cu semnificația trecerii de la starea de celibat la căsătorie se regăsește încă din cele mai vechi timpuri, chiar în Vechiul Testament, fiind desemnată prin termenul „aras”, însemnând în ebraică „legământ de căsătorie” sau „angajament de căsătorie”¹.

Nici în reglementările din dreptul nostru, logodna nu prezintă o noutate, astfel în vechile legiuri autohtone², încă de la primele pravile scrise în limba română, continuând cu Codurile Calimach, Caragea și Donici³, căsătoria era întotdeauna precedată de logodnă, cunoscută și sub denumirea de „făgăduință” sau „învoială”.

Potrivit Codului Calimach, „logodna este făgăduința pentru următoarea însoțire și se face desăvârșit sau nedesăvârșit”. Logodna era desăvârșită, când se întocmeau acte oficiale, putându-se încheia doar cu consimțământul viitorilor logodnici cu îndeplinirea unor cerințe privind vârsta minimă a acestora, respectiv 14 ani pentru bărbați și 12 ani pentru femei și cu încuviințarea părinților lor⁴.

Logodna era nedesăvârșită atunci când era rezultatul unei tocmești însoțite de o dare de arvună, încheierea acesteia nefiind neapărat urmată de încheierea căsătoriei⁵.

Legiuirea Caragea reglementa logodna ca „mai întâi cuvântare de tocmeală a nunții”, stabilind care erau cazurile în care logodna putea fi desfăcută, precum și ce se întâmpla cu darurile făcute între viitorii soți cu prilejul încheierii logodnei, ca stare juridică premergătoare căsătoriei.

¹ A se vedea D. Lupașcu, R. Gâlea, *Unele considerații privind reglementarea logodnei în noul Cod civil român și în unele legislații străine*, în *Lex et Scientia International Journal*, nr. XVII, vol. 1/2010, p. 177.

² A se vedea Pravila lui Matei Basarab și Pravila lui Vasile Lupu în vigoare între anii 1652-1711.

³ În Codurile Calimach, Caragea și Donici, logodna era reglementată ca un contract prin care se năște obligația la încheierea căsătoriei, legiuitorul atribuind logodnei forță obligatorie născută din însăși stipulația reciprocă a părților de a se căsători.

⁴ De asemenea, Codul Calimach prevedea și un termen de cel mult patru ani pentru încheierea căsătoriei: „După logodnă trebuie să se săvârșească cununia în curgere de doi ani, dacă se află amândouă fețele în țara aceasta [...] înstrăinată fiind, una din fețele logodnei, poate să păsuiască logodna până la trei ani. Pentru binecuvântată pricină se poate păsuia cununia și până la al patrulea an, adică pentru boală a unei părți, pentru moartea părinților sau pentru vinovăția de criminal sau pentru cea din nevoe îndelungată înstrăinare.”

⁵ A se vedea A. Rădulescu, Al. Costin, V. Grecu, V. Gaftoescu, C. Tegăneanu, Gh. Vlădescu-Răcosa, E. Herovanu, *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris – Codul Calimach*, Ediție critică, vol. III, Ed. Academiei RPR, București, 1985, p. 90 și urm.

Codul civil de la 1864 nu a mai reglementat instituția logodnei, aceasta neregăsindu-se nici în reglementarea Codului familiei de la 1954.

Noul Cod civil reia o parte din dispozițiile anterioare și reglementează logodna în art. 266-270 cuprinse în Capitolul I, Titlul II „Căsătoria” din Cartea a II-a „Despre familie”, integrarea promisiunilor de căsătorie în cadrul dreptului familiei de către legiuitorul român semnificând recunoașterea dimensiunilor sociale și juridice ale acestei instituții⁶.

Prin urmare, nici caracterul informal al logodnelor, care pot fi încheiate într-o intimitate absolută și nici obstacolele legate de mijloacele de probă nu au constituit suficiente contraargumente în a nu integra instituția logodnei în noua reglementare a „vieții familiale”⁷.

Aplecarea legiuitorului asupra logodnei are la bază considerentul că nu doar căsătoria, ci tot ceea ce ține de viața familială reprezintă o componentă fundamentală a vieții omului, justificând astfel nevoia unei protecții speciale. Logodna se situează astfel, la jumătatea drumului dintre căsătorie și concubinaj, amestecând într-un mod propriu, aproape perfect, caracteristicile instituționale și contractuale, într-o mișcare de osmoză ce se poate constata între uniunea formală legalizată și uniunea informală, ignorată de drept.

Noțiunea și natura juridică a logodnei

În literatura de specialitate, logodna a fost definită ca fiind „învoiala reciprocă între două persoane de a se căsători”⁸, „promisiunea reciprocă a două persoane de a se căsători în viitor”⁹, „starea juridică facultativă, premergătoare căsătoriei, izvorâtă din promisiunea reciprocă intervenită, în condițiile legii, între un bărbat și o femeie, de a încheia căsătoria”¹⁰, „un angajament mutual prenuptial, opțional, al viitorilor soți, convenit tocmai în perspectiva încheierii căsătoriei”¹¹, sau „un acord sentimental și intelectual asupra unei căsătorii

⁶ Într-o opinie contrară s-a arătat că „inclusiunea logodnei între instituțiile reglementate de Codul civil, după ce Codul familiei nu făcea nicio referire la ea, reprezintă o întoarcere în timp nejustificată, pentru că fenomenul nu este atât de răspândit pentru a beneficia de un întreg capitol în C. civil, în timp ce concubinajul este abia amintit.” – C.C. Hageanu, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 14.

⁷ Pentru amănunte legate de sintagma „viață familială” a se vedea V. Terzea, *Noul Cod Civil*, vol. I, (art. 1-1.163), adnotat cu doctrină și jurisprudență, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 107 și urm.

⁸ A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, București, 1996, p. 188.

⁹ A se vedea A.R. Ionașcu, *Curs de drept civil român, Dreptul familiei*, vol. II, Sibiu, 1941, p. 17.

¹⁰ A se vedea D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 39.

¹¹ A se vedea M.A. Opreșcu, *Logodna în noul Cod civil*, în *Revista română de jurisprudență* nr. 4/2012, p. 251.

viitoare, o perioadă de reflecție în care logodnicii își încearcă sentimentele și învață să se cunoască”¹².

Sfântul Andrei Șaguna, definește logodna, din punct de vedere al dreptului canonic, ca fiind „actul prin care persoanele căsătorinde se declară înaintea preotului miresei, a părinților sau a tutorilor și a rudeniilor lor, pentru a se lua în căsătorie. Declarațiunea aceasta se poate face în scris, sau prin viu graiu”¹³.

Părintele Dumitru Stăniloae spune că logodna este „făgăduința ce și-o dau viitorii soți de a se uni în căsătorie, făgăduință binecuvântată și ea de preot”¹⁴.

Întrucât definiția logodnei este cea dată de legiuitor prin art. 266 alin. (1) C. civ., ca fiind „promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria”, căsătoria fiind, potrivit art. 259 alin. (1) C. civ., „uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii”, credem că nu se mai impune încercarea de a da o altă definiție celor două instituții.

Termenul de logodnă¹⁵ este folosit de către legiuitorul român într-o triplă accepțiune, respectiv de instituție juridică, cuprinzând ansamblul normelor juridice care reglementează logodna, ca act juridic civil pe care îl încheie bărbatul și femeia care își promet reciproc încheierea căsătoriei, precum și ca statut juridic al celor logodiți.

Din definiția legală a logodnei, care presupune un acord de voințe, rezultă că logodna poate fi calificată ca fiind un act juridic *sui generis*, în urma încheierii căruia, persoanele logodite dobândesc un statut legal aparte, ceea ce o exclude din categoria faptelor juridice¹⁶, chiar dacă în doctrina de specialitate, opinia larg răspândită este aceea potrivit căreia logodna este un simplu fapt juridic „care poate să producă cel mult efecte extrinseci căsătoriei, în special în cazul ruperii unilaterale și abuzive”¹⁷.

În doctrina de specialitate regăsim un demers argumentativ prin care se justifică includerea logodnei în categoria actelor juridice, opinie la care ne raliem:

¹² A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, *La famille*, Ed. Defrénois, Paris, 2004, p. 50.

¹³ A se vedea Sf. A. Șaguna, *Compendiu de dreptul canonic al unei Sântei Sobornicești și Apostolești Biserici*, ed. a III-a, Editura și tiparul arhiepiscopiceze, Sibiu, 1913, p. 54-55.

¹⁴ A se vedea Pr. Prof. dr. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. III, Ed. IBMBOR, București, 1997, p. 24.

¹⁵ Etimologic, cuvântul provine din limba slavonă din cuvântul *lagoditi* care înseamnă a se înțelege, a conveni ceva.

¹⁶ Pentru calificarea logodnei ca fapt juridic, a se vedea A.A. Banciu, *Raporturile patrimoniale dintre soți potrivit noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 73; A. Gherghe, M. Uliescu (coord.), *Noul Cod civil – Studii și comentarii*, Vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534), Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 609. Tot ca fapt juridic, este tratată logodna și în doctrina și jurisprudența franceză, unde logodna nu se bucură de o reglementare legală, argumentându-se prin lipsa forței obligatorii a promisiunii maritale, corelată cu interesul protejării consimțământului liber exprimat la încheierea căsătoriei – J.J. Lemouland, *Droit de la famille*, Coll. Cours magistral, Ellipses, 2012, p. 51 și 52.

¹⁷ A se vedea, printre alții, M. Avram, C. Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 75, cu trimitere la I. Albu, *Căsătoria în dreptul român*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988, p. 28-32; A. Bè nabend, *Droit civil. La famille*, Ed. Litec, Paris, 2003, p. 50.

„deși prin voința explicită a legiuitorului român, promisiunea maritală poate fi dovedită prin orice mijloc de probă (la fel ca faptul juridic) și nu este înzestrată cu forță obligatorie, discuția asupra naturii juridice a logodnei în noul Cod civil nu este numai un exercițiu de pedanterie teoretică, fără nicio utilitate practică. Există un aspect al logodnei care se cuvine descifrat, anume incidența sancțiunii nulității, specifică numai categoriei actelor juridice și, dacă este cazul, identificarea efectelor sale. Se pune problema dacă și în ce condiții o cauză de nulitate în sine, fără „aportul” altor elemente de fapt survenite ulterior logodnei, legitimează ruperea acesteia și dacă nulitatea este aptă să îndepărteze perspectiva răspunderii pentru ruperea abuzivă sau culpabilă a logodnei, ori dacă sancțiunea ridicată în apărare de cel acționat în judecată pentru ruperea abuzivă sau culpabilă a logodnei poate înlătura răspunderea, generând în schimb obligația reciprocă de restituire a cheltuielilor făcute în vederea căsătoriei”¹⁸, cunoscută fiind distincția tradițională dintre căsătoria putativă și nonputativă, dat fiind faptul că răspunderea logodnicului inocent ar putea fi rezolvată ținându-se cont de aceleași reguli ca și în cazul încheierii căsătoriei cu nerespectarea unor condiții de fond prevăzute pentru încheierea valabilă a acesteia, condiții care nu au fost respectate nici la momentul încheierii logodnei, atrăgând și nulitatea acesteia.

Totodată, faptul că legiuitorul face referire în cuprinsul art. 267 alin. (2) C. civ. la clauza penală care, în cazul în care este stipulată pentru ruperea logodnei, este considerată nescrisă, întărește ideea că suntem în prezența unui act juridic și nu a unui fapt juridic civil, întrucât clauza penală este accesorie doar unui act juridic, nicidecum unui fapt juridic.

Există și opinii care împărtășesc teza contractualistă a logodnei¹⁹, pornindu-se de la ideea că aspectul contractual al logodnei nu poate fi negat, o astfel de atitudine fiind contrară realităților psihologice și sociale²⁰.

Caracterele juridice ale logodnei

Instituția logodnei prezintă următoarele caractere juridice:

1. *Logodna este o uniune între două persoane de sex opus* – adică se poate logodi doar un bărbat cu o femeie, având ca singur scop comun încheierea în viitor a unei căsătorii. În orice situație în care scopul ar fi altul decât încheierea căsătoriei, logodna putând fi lovită de nulitate pentru fictivitate.

¹⁸ A se vedea E. Florian, *Considerații asupra logodnei reglementată de noul Cod civil român*, în *Curierul Juridic* nr. 11/2009, p. 633.

¹⁹ A se vedea Ph. Malaurie, *apud* P. Courbe, *Droit de la famille*, 4e éd., Ed. Armand Colin, Paris, 2005, p. 35 și urm.

²⁰ A se vedea: G. Cornu, *Les régimes matrimoniaux*, PUF, Paris, 1977, p. 265; M. Avram, *Drept civil, Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 31.

2. *Logodna este monogamă* – caracter împrumutat de la instituția căsătoriei, pe care o precede, niciunul dintre cei logodiți nefiind îndreptățit să fie logodit în același timp cu mai multe persoane, situație care ar putea atrage nulitatea logodnei, pentru neîndeplinirea condițiilor de fond la încheierea acesteia, care sunt similare cu cele de la încheierea căsătoriei, conform art. 266 alin. (2) C. civ. Dacă în cazul căsătoriei, încălcarea principiului monogamiei este calificată de legea penală ca fiind infracțiune și pedepsită ca atare, (art. 303 C. pen. – bigamia) în situația logodnei simultane multiple, legea penală nu prevede nicio sancțiune.

3. *Logodna este liber consimțită* – fiind aplicabile dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei, bărbatul și femeia care își promet reciproc încheierea căsătoriei dându-și consimțământul în acest sens, liber de orice constrângere.

4. *Logodna este consensuală* – ea se încheie prin simplul acord de voință al părților care au libertatea de a-și alege modul concret în care își vor exprima consimțământul, legiuitorul neimpunând nicio formalitate [art. 266 alin. (3) C. civ.].

5. *Logodna se încheie până la căsătorie* – dacă în vechile reglementări din dreptul nostru logodna trebuia să fie urmată de căsătorie, actuala reglementare nu stabilește niciun termen în acest sens, ceea ce face ca o logodnă să fie valabil încheiată și în condițiile în care la momentul încheierii s-a stabilit o dată concretă a încheierii căsătoriei, sau, dimpotrivă, urmează ca această dată să se stabilească în viitor. Este de menționat, însă, faptul că logodna nu poate supraviețui momentului încheierii căsătoriei.

6. *Logodna se întemeiază pe egalitatea în drepturi și obligații a celor doi logodnici* – având la bază principiul egalității dintre bărbat și femeie care se regăsește în toate domeniile vieții sociale, și care este garantat de Constituția României în art. 16 alin. (1), care prevede că „cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”.

Condițiile de fond pentru încheierea logodnei

Potrivit prevederilor art. 266 alin. (2) C. civ., „dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei sunt aplicabile în mod corespunzător, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă”. Prin urmare, se vor aplica prin analogie prevederile art. 271-277 C. civ., logodna fiind considerată valabil încheiată dacă sunt îndeplinite condițiile de fond pentru căsătorie, cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă și să nu existe impedimente la căsătorie, acestea fiind totodată piedici la încheierea valabilă a logodnei.

1. *Consimțământul la logodnă* reprezintă manifestarea de voință a bărbatului și a femeii în vederea încheierii logodnei, realizându-se un acord de

voință cu o fizionomie juridică proprie, diferit atât de cererea în căsătorie, cât și de acceptarea acestei cereri, datorită modului în care acesta poate fi exprimat, precum și datorită faptului că legea nu cere îndeplinirea niciunei formalități.

Pentru ca să fie valabil, consimțământul la logodnă trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- Să provină de la o persoană cu discernământ, lipsa discernământului atrăgând după sine nulitatea relativă a logodnei. În cazul în care lipsa discernământului se datorează alienației sau debilității mintale, suntem în prezența unui impediment dirimant la încheierea căsătoriei și, prin urmare, și la încheierea logodnei, sancțiunea fiind nulitatea absolută.

- Consimțământul trebuie să fie exprimat personal de către bărbatul și femeia care vor să se logodească, nefiind admisă încheierea logodnei prin reprezentare.

- Să fie liber, în sensul ca să nu existe nicio piedică în alegerea logodnicului, cum ar fi limitările de castă, rasiale, religioase, juridice etc.²¹, precum și să nu fie afectat de vicii de consimțământ sau de modalități.

- Să fie exprimat neîndoielnic.

- Să fie exteriorizat, exteriorizarea consimțământului la logodnă putând avea loc verbal, în scris, sau chiar tacit, prin gesturi ori fapte concludente, cum ar fi purtarea verighetelor, oferirea și acceptarea inelului de logodnă²², care nu lasă nicio îndoială cu privire la intenția de a promite încheierea căsătoriei²³.

2. Vârsta necesară pentru logodnă. Bărbatul și femeia se pot logodi dacă au împlinit vârsta de 18 ani, prin excepție putând fi încuviințată și logodna minorului care a împlinit 16 ani cu încuviințarea părinților sau a tutorelui, după caz, însă numai dacă există „motive temeinice”, pe care legiuitorul nu le definește. Încuviințarea logodnei de către ocrotitorii legali reprezintă o componentă a ocrotirii părintești, iar în caz de refuz sau de divergență între părinți, hotărăște instanța de tutelă, având în vedere interesul superior al minorului.

Întrucât legea nu prevede nicio formă privind încuviințarea logodnei de către părinți, considerăm că aceasta se poate da nu numai în scris, ci și verbal.

²¹ A se vedea D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *op. cit.*, p. 42.

²² Inelul de logodnă, din timpuri străvechi și până astăzi, reprezintă simbolul promisiunii de căsătorie. Tradiția de a purta inelul de logodnă pe inelarul mâinii stângi vine de la egipteni, care considerau că o venă anume pornește de la acest deget și ajunge direct la inimă, credință care a fost preluată, mai târziu și de greci și mai apoi, de romani, care au denumit-o *vena amoris*, și așa a rămas până astăzi.

²³ Oferirea unui inel de logodnă, în vechea reglementare era întotdeauna văzută și percepută de cei din jur ca pecetluirea unui angajament de căsătorie; pentru amănunte a se vedea C. Ghițulescu, *În șalvari și cu ișlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească în secolul al XVIII-lea*, Ed. Humanitas, București, 2004, p. 170 și urm.

La fel ca și în cazul căsătoriei, nu există vreo limită de vârstă maximă, fiind valabilă și logodna *in extremis vitae*, și nicio condiție privitoare la diferența de vârstă dintre logodnici.

3. Diferența de sex. Ca și în cazul căsătoriei, logodna poate fi încheiată numai între un bărbat și o femeie²⁴. Deși legiuitorul prevede în mod expres în art. 266 alin. (2) C. civ., că dispozițiile privind condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei sunt aplicabile în mod corespunzător și logodnei, probabil datorită scăpării pe care a avut-o legiuitorul Codului familiei de la 1954, în care nu s-a prevăzut în mod expres faptul că se poate încheia căsătoria doar între un bărbat și o femeie, în noul Cod civil s-a subliniat acest aspect în art. 266 alin. (5), care prevede că „logodna se poate încheia doar între bărbat și femeie”. Sexul fiecărei persoane este precizat în actul de naștere și se regăsește și în certificatul de naștere care se prezintă ofițerului de stare civilă în momentul depunerii declarației de căsătorie. În cazul în care anumite persoane cu probleme medicale doresc să se logodească, respectiv să se căsătorească, sexul acestora fiind incert, ori prezentând modificări în planul sexualizării, se poate promova o acțiune în stabilirea sexului sau pentru schimbarea sexului²⁵.

Impedimente la logodnă

La fel ca și în cazul condițiilor de fond cerute pentru încheierea căsătoriei, comune cu cele ce se cer a fi îndeplinite pentru valabilitatea logodnei, se cere și lipsa impedimentelor la căsătorie, respectiv logodnă, și anume:

1. Starea de persoană căsătorită sau logodită. Având în vedere că art. 273 C. civ. reglementează bigamia ca impediment la încheierea căsătoriei față de prevederile art. 266 alin. (2) C. civ., fiind vorba de aplicarea prin asemănare a prevederilor privind condițiile de fond ale încheierii căsătoriei putem interpreta că nu se poate logodi atât persoana care este căsătorită, cât și persoana care are calitatea de logodnic într-o logodnă care nu a fost ruptă sau nu a încetat prin moartea celuilalt logodnic.

²⁴ S-a spus că familia a cunoscut evoluții istorice, dar niciodată „genomul” său, cel de a fi formată dintr-un bărbat și o femeie și de copiii lor, nu trebuie pierdut – Președintele Consiliului pontifical pentru familie, Vicenzo Paglia, ca reacție la legalizarea căsătoriilor între homosexuali în Franța.

²⁵ În România, persoanele pot fi de sex feminin sau de sex masculin. Se poate observa însă că, pe plan european, apare o nouă viziune a legiuitorului în ceea ce privește persoanele cu sex incert, de exemplu, începând cu 1 noiembrie 2013, Germania a legalizat un al treilea sex, respectiv sexul neprecizat. Legea recunoaște că există anumiți oameni care nu sunt nici bărbați și nici femei și care nu se încadrează în categoriile legale tradiționale. Sexul neprecizat, redat prin lit. X va apărea nu numai pe pașapoarte, ci și pe alte documente oficiale. În prezent, în Germania, datorită intrării în vigoare a acestei legi, se lucrează la modificarea reglementărilor privind logodna și căsătoria, care prevăd că acestea se pot încheia numai între un bărbat și o femeie.

2. Rudenia firească și rudenia civilă. În ceea ce privește rudenia firească este oprită a se logodi bărbatul și femeia care sunt legați între ei printr-o rudenie firească sau adoptivă în linie dreaptă ascendentă sau descendentă indiferent de grad, precum și în linie colaterală până la gradul al IV-lea inclusiv. Menționăm că, în conformitate cu prevederile art. 274 C. civ., bărbatul și femeia care sunt rude colaterale de gradul al IV-lea se pot logodi, cu autorizarea instanței de tutelă a căsătoriilor, dacă există motive temeinice și în baza unui aviz medical eliberat special în acest sens.

În ceea ce privește rudenia civilă care se naște prin adopție, logodna este oprită între adoptat și rudele sale din adopție în aceleași condiții ca și între rudele firești, întrucât potrivit art. 451 C. civ.: „adopția este operațiunea juridică prin care se creează legătura de filiație între adoptator și adoptat, precum și legături de rudenie între adoptat și rudele adoptatorului”.

3. Tutela. Potrivit art. 275 C. civ., este oprită căsătoria între tutore și persoana minoră care se află sub tutela sa, ceea ce înseamnă că în lumina acestei prevederi este oprită și încheierea logodnei între persoane aflate în relația de tutore – minor.

4. Alienația sau debilitatea mintală. Potrivit art. 276 C. civ., „este interzis să se căsătorească alienatul mintal și debilul mintal”, prin urmare persoanele care suferă de alienație sau debilitate mintală nu se pot logodi, indiferent dacă sunt puse sau nu sub interdicție judecătorească.

Condiții de formă pentru încheierea logodnei

Potrivit art. 266 C. civ., încheierea logodnei nu este supusă niciunei formalități și poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.

Conform doctrinei și jurisprudenței majoritare, logodna se consideră încheiată fără niciun fel de formalitate fiind suficient acordul de voință al bărbatului și femeii dat într-o manieră concludentă. Datorită acestui aspect deseori se poate confunda logodna cu concubinajul, ceea ce ar putea fi periculos în cazul ruperii relației. Motivul cel mai răspândit pentru a trăi în uniune liberă este cel de a testa soliditatea și armonia legăturilor de cuplu, adevărate „căsătorii de probă”. Considerăm că existența logodnei nu este cu certitudine dedusă din simplul fapt că două persoane trăiesc în concubinaj chiar dacă există o similitudine a raporturilor între logodnici și concubini, ambele fiind uniuni de o anumită durată, care pot fi rupte prin voința unuia. Este de remarcat faptul că un proiect de căsătorie care nu se mai finalizează cu încheierea efectivă a căsătoriei se poate transforma prin consimțământul logodnicilor într-o relație de

concubinaj, pe când concubinajul, în lipsa unei promisiuni de căsătorie, nu se va putea transforma în logodnă. Astfel, dizolvarea concubinajului nu îndreptățește nici la restituirea darurilor și nici la răspunderea pentru ruperea abuzivă, acțiune care prezintă o particularitate doar în cazul logodnei. Logodna nu presupune în mod necesar ca logodnicii să împartă același acoperiș, cel puțin într-o abordare tradițională a instituției, logodnicii putând să conviețuiască în fapt.

Chiar dacă nu se cere nicio formalitate la încheierea logodnei, nimic nu oprește părțile să încheie logodna într-un cadru solemn, cum ar fi prin încheierea unui act autentificat de un notar public, consemnându-se astfel în scris promisiunea de căsătorie, situație în care notarul public va verifica dacă sunt îndeplinite condițiile de fond pentru încheierea logodnei cu excepția avizului medical și a autorizării instanței de tutelă²⁶.

Considerăm alături de alți autori²⁷, că în cazul în care logodna îmbracă forma scrisă, actul poate cuprinde clauze cum ar fi: data și locul încheierii căsătoriei, cuantumul contribuției materiale a logodnicilor la cheltuielile ocazionate cu sărbătorirea evenimentului, clauze cu privire la ruperea logodnei, mai puțin clauza penală etc.

Dovada logodnei

Dovada logodnei se poate face cu orice mijloc de probă admis de lege. Trebuie însă precizat că în practică nu este deloc simplu, în lipsa unui înscris, să se probeze ce anume și-au promis bărbatul și femeia, deoarece de cele mai multe ori relațiile dintre cei doi sunt destul de greu de calificat de către terți.

Efectele logodnei

În reglementarea Codului civil, legiuitorul nu s-a preocupat de a arăta care sunt efectele pe care le produce încheierea logodnei, ci s-a limitat la reglementarea efectelor pe care le produce ruperea logodnei, în special a efectelor patrimoniale. Odată logodiți un bărbat și o femeie, aceștia dobândesc un statut juridic special, statut care dă naștere unor consecințe, pe de o parte morale și pe de altă parte, juridice. Efectele morale ale logodnei se grefează pe principiile creștine, logodna fiind una dintre componentele Tainei Căsătoriei din religia ortodoxă. În fapt, există două „logodne”, una civilă, reglementată de Codul civil și alta religioasă, reglementată prin prevederile canonice. Dacă logodna civilă nu este obligatorie pentru încheierea căsătoriei, conform art. 266

²⁶ A se vedea D. Rotaru (coord.), *Codul civil al României. Îndrumar notarial*, Uniunea Națională a Notarilor Publici din România, vol. I, Ed. „Monitorul Oficial”, București 2011, p. 93.

²⁷ A se vedea C. Roșu, A. Fanu-Moca, *Reglementarea logodnei în noul Cod Civil*, în *Dreptul* nr. 1/2012, p. 80.

alin. (4) C. civ., din punct de vedere duhovnicesc, logodna religioasă este o condiție esențială în primirea Tainei Cununii.

Până la intrarea în vigoare a Codului civil, logodna putea fi oficiată de Biserica Ortodoxă și separat de Taina Cununii și doar dacă nu era oficiată separat, se oficia ca primă parte în cadrul ceremoniei Tainei Cununii. Prin hotărârea nr. 9027 a Sfântului Sinod din data de 25 octombrie 2011 se precizează²⁸, însă, că: „întrucât noul Cod civil din România cuprinde prevederi care pot influența în mod negativ sfințenia, unitatea și stabilitatea familiei creștine, prin reglementările privitoare la crearea instituției logodnei civile (art. 258 ș.a.) [...] Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca logodna religioasă să fie oficiată numai împreună cu Sfânta Taină a Cununii pe care o pot primi doar credincioșii creștini ortodocși și care fac dovada încheierii căsătoriei civile”.

Am putea spune deci că în cazul logodnei religioase săvârșite separat de Sfânta Taină a Cununii, aceasta îmbracă forma unui act juridic, atât ca *negotium iuris*, cât și ca *instrumentum probationem*. Cum însă după Hotărârea nr. 9027/2011 a Sfântului Sinod, logodna religioasă nu se mai poate oficia separat, ci numai în cadrul Sfintei Taine a Căsătoriei, datorită succesiunii în timp a celor două acte religioase, care au loc după oficierea căsătoriei, din punct de vedere juridic, logodna nu mai produce niciun efect.

Se impune precizarea că ducerea la îndeplinire a proiectului de căsătorie prin încheierea căsătoriei este, până la urmă, o obligație morală a celor doi logodnici, care nu este dublată și de una legală, întrucât, potrivit art. 267 alin. (1), „logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria”, pe principiul căsătoriei liber consimțite garantat constituțional.

Pe lângă aspectele morale pe care le ridică încheierea logodnei, nu se poate ignora nici faptul că, fiind o instituție atât de apropiată de cea a căsătoriei, respectiv una care precede căsătoria, există anumite drepturi și obligații care se nasc între logodnici în virtutea acestei apropieri, mai ales că ambele au sau ar trebui să aibă, la bază sentimente de prietenie și de afecțiune, care dau naștere unor obligații reciproce, cum ar fi cea de respect, de fidelitate, de sprijin moral etc.

Așa cum spuneam, din punct de vedere juridic, logodna produce efecte doar la disoluția ei. Logodna poate să ia sfârșit din 4 motive: prin căsătorie, prin moartea unuia dintre logodnici, prin consimțământul logodnicilor sau prin ruperea unilaterală a logodnei.

Scopul încheierii logodnei este acela de a încheia în viitor o căsătorie, scop care este atins doar în momentul celebrării căsătoriei, cu respectarea condițiilor de fond și în lipsa impedimentelor la căsătorie și cu solemnitățile cerute de lege,

²⁸ Într-un comunicat al Patriarhiei Române.

moment în care se va verifica și consimțământul viitorilor soți, respectiv acordul lor de a se căsători unul cu celălalt. Chiar dacă logodnicii sunt văzuți ca „viitori soți”, promisiunea de căsătorie nu este una de rezultat și nu conferă logodnicilor niciun drept la acțiune în realizare, nici în timpul și nici în cazul ruperii logodnei. Mai mult decât atât, pentru garantarea unui consimțământ liber la încheierea căsătoriei, legiuitorul prevede în mod expres în art. 267 alin. (2) C. civ. că o clauză penală stipulată pentru ruperea logodnei este considerată nescrisă.

Dacă, în ceea ce privește situația încetării logodnei prin căsătorie, când logodna nu mai are niciun efect, întrucât nu poate supraviețui acestui moment și s-a realizat scopul său, ori în situația morții unuia dintre logodnici, lucrurile sunt simple, situația devine mai delicată în cazul ruperii ei, fie printr-un act bilateral, respectiv prin acordul logodnicilor, sau printr-un act unilateral.

Ruperea logodnei, în orice moment ar interveni, ține de caracterul logodnei și de faptul că logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria, el putând hotărî liber dacă, cu cine și când se va căsători, altfel logodna s-ar transforma într-o uniune irevocabilă *de facto*²⁹.

Respectând dreptul și libertatea fundamentală a persoanei de a se căsători, legiuitorul recunoaște posibilitatea logodnicilor de a-și retracta oricând *ad nutuum* înțelegerea cu celălalt. Atunci când părțile convin pe bază de acord de voință, să rupă logodna, singura problemă care se pune este aceea a restituirii darurilor, în conformitate cu art. 268 C. civ., potrivit căruia: „În cazul ruperii logodnei, sunt supuse restituirii darurile pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei, cu excepția darurilor obișnuite.

Darurile se restituie în natură, sau, dacă aceasta nu mai este cu putință, în măsura îmbogățirii.”

Prin urmare, indiferent dacă logodna a încetat prin acord sau unilateral, se va proceda la restituirea darurilor, cu excepția situației în care logodna încetează prin decesul fizic constatat sau declarat judecătorește al unuia dintre logodnici, caz în care obligația de restituire nu există³⁰. Obligația de restituire are ca obiect, potrivit art. 268 alin. (1) C. civ., „darurile pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei”. Pentru că legea nu distinge, putem interpreta că legiuitorul a avut în vedere atât darurile pe care și le-au făcut logodnicii unul altuia, cât și darurile primite de unul sau de către ambii logodnici de la terți la momentul încheierii logodnei sau în considerarea căsătoriei proiectate.

²⁹ A se vedea P. Vasilescu, *Regimuri matrimoniale. Parte generală*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 189.

³⁰ Cu ocazia susținerii în Parlament a proiectului Codului civil Carol al II-lea, Victor Iamandi, ministrul justiției la vremea aceea, referindu-se la aspectul restituirii darurilor în cazul decesului unuia dintre logodnici, spunea: „Interesul material al moștenitorilor de a primi înapoi darurile, trebuie să cedeze în fața datoriei morale de a feri de orice jignire memoria celui dispărut”.

Pentru a putea vedea cum operează obligația de restituire, ar trebui ca mai întâi să stabilim ce se înțelege prin *daruri*.

În primul rând, trebuie să fie vorba despre daruri care au fost făcute în timpul logodnei. Cele anterioare încheierii logodnei nu se restituie. Nu are nicio relevanță în ceea ce privește restituirea darurilor, din ce cauză a încetat logodna. Are dreptul de a cere restituirea darurilor și logodnicul care a rupt logodna, chiar și în mod abuziv. Prin urmare, restituirea darurilor nu are caracterul unei sancțiuni pentru ruperea logodnei, ci are ca temei îmbogățirea fără justă cauză.

Așa cum aminteam, art. 268 alin. (1) C. civ. stabilește că se restituie doar darurile făcute în considerarea logodnei, deci din momentul încheierii logodnei, sau mai apoi, în vederea încheierii căsătoriei. Astfel, nu se restituie darurile făcute anterior încheierii logodnei, indiferent de valoarea lor.

Considerăm că este foarte important, atunci când vorbim despre obligația de restituire a darurilor, să se stabilească exact momentul încheierii logodnei, pentru a putea ști, în funcție de acesta, care sunt darurile supuse restituirii.

Prin urmare, care este momentul din care două persoane pot fi considerate logodite?

Întrebarea poate părea neesențială, mai ales în contextul în care astăzi cei mai mulți consideră logodna ca o manifestare romantică fără implicații juridice.

Din punct de vedere juridic lucrurile nu stau așa, deoarece fiecare pereche, care dorește să se căsătorească, este considerată logodită începând cu un anumit moment, chiar dacă legea prevede faptul că „încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei”³¹.

Chiar dacă în viața de zi cu zi, de cele mai multe ori, logodna se încheie printr-o promisiune verbală a căsătoriei, însoțită simbolic de un schimb de inele, practic, din punct de vedere juridic, în caz de litigiu este destul de greu de dovedit ce anume și-au promis cei doi. Au discutat doar despre posibilitatea de a se căsători cândva în viitor, sau și-au promis efectiv că se vor căsători unul cu celălalt la un moment dat, chiar fără să stabilească o dată anume? Pentru că în acest din urmă caz suntem în prezența unei logodne, care va putea produce efecte juridice.

Cu toate acestea, există un moment în care încheierea logodnei este sigură și anume, cel mai târziu în ziua în care cei doi se prezintă în fața ofițerului de stare civilă și depun declarația de căsătorie³². Prin urmare, în perioada de la depunerea declarației de căsătorie și până la încheierea căsătoriei, cei doi sunt considerați

³¹ A se vedea art. 266 alin. (4) C. civ.

³² Potrivit art. 283 alin. (3) C. civ., „căsătoria se încheie după 10 zile de la afișarea declarației de căsătorie”.

„logodiți”, întrucât prin îndeplinirea formalităților premergătoare încheierii căsătoriei ei și-au promis încheierea căsătoriei.

Am putea spune că declarația de căsătorie constituie o „logodnă legală”, deoarece cu această ocazie în mod cert are loc o promisiune reciprocă de a încheia căsătoria și nu numai atât, această „declarație de căsătorie reprezintă atât *negotium iuris*, cât și *instrumentum probationem* al actului juridic al logodnei.

Totodată, potrivit legii³³, viitorii soți își pot reglementa raporturile patrimoniale izvorâte din căsătorie prin desemnarea regimului matrimonial care urmează să li se aplice odată cu încheierea căsătoriei, prin autentificarea unei convenții matrimoniale înainte de încheierea căsătoriei. Și în această situație, chiar dacă suntem în prezența a două acte juridice distincte, convenția matrimonială și logodna implicit, care nu se confundă unul cu celălalt, simpla autentificare a unei convenții matrimoniale are valoarea unei promisiuni de căsătorie, întrucât din încheierea convenției matrimoniale rezultă implicit intenția celor doi de a se căsători unul cu celălalt.

Având în vedere faptul că legiuitorul prevede că darurile care se restituie sunt doar cele care se situează între momentul încheierii logodnei și momentul ruperii logodnei, la care se adaugă darurile făcute în considerarea logodnei, toate celelalte daruri care s-au făcut anterior nu se vor restitui, întrucât cel gratificat nu avea la momentul respectiv calitatea de logodnic³⁴.

Se restituie doar darurile care au o valoare mai mare decât darurile obișnuite³⁵. Care sunt darurile care sunt vizate de legiuitor nu se poate însă spune în general, ci depinde de la un cuplu de logodnici la altul.

Intenția legiuitorului este aceea ca niciunul dintre logodnici să nu beneficieze de pe urma ruperii logodnei de o creștere a patrimoniului nejustificată, care ar duce la o îmbogățire fără justă cauză.

³³ A se vedea art. 330 alin. (2) și art. 336 C. civ.

³⁴ De exemplu, în ipoteza în care la data de 14 februarie 2012 domnul X se logodește cu d-șoara Y, iar domnul X îi dăruiește domnișoarei Y cu această ocazie un ceas din aur în valoare de 5.000 de EUR. Înainte de încheierea logodnei în luna ianuarie, d-șoara Y îi dăruiește domnului X o mașină în valoare de 10.000 de EUR. În luna iunie, d-șoara Y rupe logodna considerând că există diferende prea mari între logodnici și că în aceste condiții nu sunt șanse pentru o căsătorie fericită. În aceste condiții domnul X va putea cere înapoierea ceasului, dar nu va fi ținut să înapoieze mașina pentru că i-a fost dăruită înainte de încheierea logodnei. Faptul că domnul X nu trebuie să înapoieze mașina nu are nicio legătură cu faptul că d-șoara Y a rupt logodna, ci cu faptul că momentul dăruirii autoturismului este în afara logodnei, deci în afara perioadei de timp stabilită de legiuitor în art. 268 alin. (1) C. civ.

³⁵ Legiuitorul s-a referit în exclusivitate la daruri, fără să pună în discuție și situația altor *bunuri* care s-au transmis de la un logodnic la altul, cum ar fi, de exemplu, situația scrisorilor, care nu sunt daruri, însă care pot să aibă fie o valoare sentimentală mare, fie se dorește restituirea lor pentru ca să se excludă posibilitatea folosirii lor într-un mod prin care s-ar putea aduce atingere dreptului la imagine sau onoarei logodnicului de la care provin.

S-a arătat³⁶ că în Codul civil, noțiunea de daruri obișnuite se regăsește în mai multe domenii, ca de ex.: art. 144 alin. (1), potrivit căruia, tutorele nu poate face donații în numele minorului, cu excepția darurilor obișnuite, potrivite cu starea materială a minorului; art. 146 alin. (3), care prevede că minorul nu poate face donații, cu excepția darurilor obișnuite, potrivite cu starea sa materială; art. 346 alin. (3), care dispune că darurile obișnuite fac excepție de la regula „bunurile comune ale soților pot fi înstrăinate numai cu acordul ambilor soți”; art. 1.091 alin. (3), potrivit căruia, rezerva succesorală se stabilește fără a ține seamă de darurile obișnuite; conform art. 1.150 alin. (1) lit. c), darurile obișnuite nu sunt supuse obligației de raport a donațiilor.

În cazul în care darurile sunt daruri obișnuite, simple cadouri de uzaj³⁷, întoarcerea lor nu mai poate avea loc, întrucât aceste daruri sunt exceptate de la restituire în mod expres de către legiuitor. Este, însă, important de stabilit ce se va întâmpla cu darurile care reprezintă o donație propriu-zisă, întrucât contează atât momentul în care s-a făcut donația, înainte sau după încheierea logodnei, precum și clauzele prevăzute în contractul de donație. Deși se presupune că într-un astfel de context, donația este una *propter nuptias*, adică făcută în scopul încheierii unei căsătorii în viitor, putând fi considerată ca fiind făcută sub condiție suspensivă, respectiv cea a perfectării căsătoriei, atâta vreme cât nu se precizează în contract în mod expres acest aspect, în cazul în care donația se încheie înaintea încheierii logodnei și fără să se poată stabili că s-a făcut în considerarea acesteia, ea nu va deveni caducă, ci își va produce efectele în conformitate cu art. 268 alin. (1) C. civ., dar și întrucât, neexistând un text în materie, nici nu putem considera că se vor putea aplica prin analogie prevederile art. 1.030-1.033 C. civ., potrivit cărora donațiile încheiate între soți sunt revocabile numai în timpul căsătoriei.

Pentru ca să opereze restituirea darurilor, în cazul în care foștii logodnici nu se înțeleg și se ajunge la un litigiu, instanța va trebui să stabilească următoarele aspecte:

1. dacă cei doi parteneri, respectiv bărbatul și femeia au fost logodiți, în caz contrar neexistând niciun drept la restituire;
2. dacă cei doi parteneri au fost logodiți, întrebarea care se pune este dacă darul s-a făcut în timpul logodnei sau în considerarea încheierii acesteia, în caz contrar neexistând niciun drept la restituire;
3. dacă a încetat logodna prin consimțământul foștilor logodnici sau prin ruperea ei de către unul dintre ei, situație în care există dreptul la restituirea

³⁶ A se vedea D. Lupașcu, C. M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 49 și 50.

³⁷ A se vedea P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 190.

darurilor, întrucât, dacă a încetat prin decesul unuia dintre logodnici, nu există dreptul la restituire, logodnicul rămas în viață având dreptul să păstreze darurile primite de la logodnicul decedat, indiferent de valoarea lor, iar darurile pe care acesta le-a făcut logodnicului care a decedat, vor fi incluse în masa succesorală, revenind, în urma dezbaterii succesiunii, moștenitorilor acestuia;

4. dacă este vorba despre un dar cu o valoare mai mare, respectiv un dar care excede noțiunii de dar obișnuit, întrucât în caz contrar nu există niciun drept la restituire;

5. dacă bunul a cărui restituire se cere se află în posesia celui care l-a primit, situație în care bunul va fi restituit în natură. În situația în care, la momentul ruperii logodnei, bunul nu mai există, pentru că cel care l-a primit, l-a pierdut, vândut, schimbat, dăruit altcuiva sau poate că într-un moment de supărare l-a distrus sau aruncat, se va restitui valoarea lui, dacă există îmbogățire. În cazul bunurilor imobile, restituirea va avea loc în cazul în care a operat transferul dreptului de proprietate prin restituirea bunului, transferul dreptului de proprietate și întabularea în Cartea funciară. Menționăm faptul că în cazul în care, convenția matrimonială încheiată înainte de celebrarea căsătoriei cuprinde și donații pe care și le fac logodnicii între ei sau pe care le fac acestora terțe persoane, înțelegând să îi gratifice în vederea încheierii căsătoriei, *si nuptiae sequantur*, aceste donații devin caduce în cazul în care căsătoria proiectată nu se încheie. Sigur că, dacă sunt îndeplinite condițiile și părțile convin, poate opera compensația. Restituirea bunului sau a contravalorii sale se va face indiferent de buna-credință³⁸ a celui gratificat³⁹;

6. să nu fi trecut un an de la momentul ruperii logodnei, pentru că, în caz contrar, potrivit art. 270 C. civ., dreptul la acțiunea în restituire este prescris.

Răspunderea pentru ruperea logodnei

Potrivit art. 269 C. civ., „partea care rupe logodna în mod abuziv poate fi obligată la despăgubiri pentru cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările, precum și pentru orice alte prejudicii cauzate.

³⁸ Pentru amănunte privind buna-credință, a se vedea O. Motica, *Buna-credință cu ocazia încheierii și executării contractelor*, în *Pandectele române*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2007, p. 170-180, (Conferința bienală 2006).

³⁹ În dreptul elvețian (art. 90-93 C. civ. elv.), atunci când vine vorba de restituirea darurilor primite, este avută în vedere buna-credință a celui care a primit darul, mai ales în situația în care bunul a cărui restituire se cere a fost pierdut, dăruit altcuiva, aruncat sau vândut sub preț. Astfel, nu va exista obligația de restituire în aceste situații, în cazul în care gratificatul a fost de bună-credință. Buna-credință îi este recunoscută doar atâta vreme cât nu există nicio bănuială că logodna ar putea să fie ruptă în viitorul apropiat. Îndată, însă, ce cel care a primit darul știe sau trebuia să știe că logodna urmează să fie ruptă, pierde prezumția bunei-credințe și din acest moment, dacă dăruiește bunul altcuiva, îl aruncă sau îl vinde sub preț, are obligația să restituie valoarea integrală a bunului primit.

Partea care, în mod culpabil, l-a determinat pe celălalt să rupă logodna poate fi obligată la despăgubiri.”

Din dispozițiile de mai sus se poate observa faptul că legiuitorul reglementează răspunderea pentru ruperea abuzivă a logodnei pe ideea de culpă. Dacă, în ceea ce privește restituirea darurilor pe care și le-au făcut logodnicii în timpul logodnei, aceasta se poate face, fie prin bună învoială, fie printr-o acțiune în justiție, despăgubirile datorate în cazul ruperii logodnei în mod abuziv vor putea fi obținute doar pe cale judecătorească.

Este de menționat aspectul că, din punct de vedere al răspunderii, nu interesează faptul că s-a produs ruperea logodnei, ci circumstanțele în care a avut loc această ruptură, astfel încât nu contează care dintre logodnici nu a mai dorit încheierea căsătoriei, ci care dintre ei este în culpă. Pentru a putea stabili când este abuzivă ruperea logodnei, ar trebui, mai întâi să stabilim dacă legiuitorul a avut în vedere abuzul de drept, care atrage răspunderea civilă, transformând-o într-un delict civil, sau este vorba despre o răspundere contractuală.

În ceea ce privește răspunderea civilă delictuală, este știut faptul că obligația încălcată este legală, cu caracter general, care incumbă tuturor, pe când, în cazul răspunderii contractuale, obligația încălcată este concretă, convenită de părți prin încheierea contractului.

Considerăm alături de alți autori⁴⁰ că ruperea abuzivă a logodnei atrage răspunderea civilă delictuală în condițiile prevăzute de lege, fiind o răspundere instituită special pentru cazul exercitării abuzive a dreptului de a denunța unilateral logodna și nu o răspundere instituită pentru încălcarea unei obligații născute din însuși actul logodnei.

Pe de altă parte, „transformarea faptului denunțării logodnei într-un delict civil în sine nu este de natură să încurajeze nici căsătoria, nici să apere voința logodnicilor de felurite temeri reverențioase”⁴¹.

Nu este vorba, la drept vorbind, nici de un abuz de drept⁴², căci problema decurge, mai degrabă din exercitarea unei libertăți, aceea potrivit căreia logodnicul alege dacă se căsătorește sau nu, fiind de esența logodnei faptul că promisiunea de căsătorie nu poate fi adusă la îndeplinire prin forța coercitivă a statului. Întrebarea care se pune este când se va considera că ruperea logodnei este abuzivă? Când a avut loc imediat după încheierea logodnei și se poate spune că prea devreme, sau cu puțin înainte de data stabilită pentru încheierea

⁴⁰ A se vedea M. Avram, *op. cit.*, p. 37.

⁴¹ A se vedea P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 189.

⁴² A se vedea O. Motica, *Abuzul de drept*, prezentat în cadrul Conferinței internaționale „Statul și Dreptul – Mutații instituționale contemporane”, Sibiu, 2-3 iunie 2006, publicată în volumul conferinței, vol. II, p. 632-638.

căsătoriei, adică prea târziu? Considerăm că, sub acest aspect, nu se justifică analiza ruperii logodnei sub termenii de intempestiv sau nejustificat, care sunt preluați din materia obligațiilor civile, fiind de esența logodnei faptul că aceasta poate fi ruptă oricând, chiar discreționar. Rămâne la latitudinea instanței să stabilească.

Considerăm că atunci când vorbim despre ruperea abuzivă a logodnei, ar trebui să avem în vedere faptul că aici abuzul privește doar maniera, modul în care a avut loc ruperea logodnei, fără a interesa temeiul deciziei. Astfel, circumstanțele ce înconjoară exercițiul dreptului sunt vizate mai mult decât exercițiul dreptului însuși⁴³.

Credem că este vorba doar de a condamna un comportament lipsit de delicatețe, chiar ofensator, adoptat de titularul dreptului în limita exercițiului său.

Chiar dacă oricare dintre logodnici are dreptul de a denunța logodna, de a o rupe, acest lucru nu îl autorizează prin nimic în a-l umili, în a-l pune într-o situație ofensatoare pe celălalt. În materie, act abuziv înseamnă adoptarea unui comportament culpabil, cu ocazia exercitării unui drept.

Am putea chiar considera că dreptul de a rupe logodna, de a nu mai contracta încheierea căsătoriei este un drept discreționar⁴⁴, adică un drept care nu este susceptibil de abuz.

Jurisprudența contemporană franceză face să reculeze rolul drepturilor discreționare în contract, referindu-se la noțiuni ca reaua-credință a unui contractant, procedeele sale ofensatoare sau promisiunile sale amăgitoare, fiind tot atâtea „abuzuri prin neloialitate”⁴⁵.

Astfel, atunci când abuzul desemnează pur și simplu un comportament culpabil, adoptat în limita exercițiului unui drept, sancțiunea sa ar trebui, teoretic, să lase intact dreptul exercitat.

Răul de îndreptat nu se află, într-adevăr, atât în exercițiul dreptului, cât în comportamentul adoptat cu această ocazie. Totuși, această distincție justifică faptul că în cazul ruperii logodnei în circumstanțe ofensatoare, logodnicul prejudiciat nu ar putea obține obligarea logodnicului denunțător la încheierea logodnei, dar ar putea obține repararea prejudiciului moral, a atingerii aduse reputației, cauzată de comportamentul ofensator.

Prin urmare, indiferent că vorbim de săvârșirea unui abuz, atunci când suntem în prezența unei ruperi intempestive a logodnei, ori de conduita culpabilă prin care este determinat celălalt logodnic să rupă logodna, vor opera

⁴³ A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munch, *Droit civile: Les obligations*, 3e éd., Defrénois, Paris, 2007, p. 62.

⁴⁴ A se vedea A. Rouast, *Droits discrecionnaires et droits contrôlés*, în RTD civ., 1944, p. 59.

⁴⁵ A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munch, *Droit civile: Les obligations*, 3e éd., Defrénois, Paris, 2007, p. 62.

prevederile art. 269 C. civ., dând naștere dreptului la despăgubiri. Despăgubirile se referă în exclusivitate la cheltuielile făcute sau contractate în vederea căsătoriei, în măsura în care au fost potrivite cu împrejurările, precum și orice alte prejudicii cauzate, inclusiv prejudiciul nepatrimonial.

Putem considera că legiuitorul a avut în vedere, pe de o parte, acele cheltuieli care au fost făcute, fie în vederea celebrării căsătoriei, cum ar fi rezervarea locației în care se va desfășura petrecerea, cumpărarea rochiei de mireasă, achiziționarea unui pachet de servicii turistice pentru petrecerea „lunii de miere”, fie pentru punerea bazelor vieții comune imediat după încheierea căsătoriei, cum ar fi plata unui avans pentru cumpărarea unui apartament, mobilarea unui imobil destinat locuinței familiei, ori renunțarea la un loc de muncă al unuia dintre viitorii soți, având în vedere mutarea în localitatea de domiciliu a celuilalt. Trebuie, însă, avut în vedere întotdeauna că toate aceste cheltuieli se impun a fi făcute cu bună-credință și trebuie să fie potrivite în raport cu veniturile logodnicilor, urmând ca instanța de judecată să aibă în vedere și în ce măsură antrenarea unor astfel de cheltuieli a fost sau nu consimțită de către celălalt logodnic.

Considerăm că îndreptățiți la despăgubiri sunt atât logodnicul, cât și părinții săi, ori chiar terți care au acționat în numele lor, de exemplu atunci când părinții au dorit să suporte ei cheltuielile ocazionate de sărbătorirea nunții și au avansat sume de bani în acest sens, sau când, de exemplu, unchiul logodnicei orfane a suportat toate cheltuielile legate de achiziționarea trusoului de mireasă.

Pot fi solicitate atât cheltuielile făcute efectiv, cât și cheltuielile care au fost angajate, chiar dacă nu au fost achitate încă, dar care trebuie efectuate în viitor în urma obligației contractuale asumate.

Daunele materiale, de cele mai multe ori, nu reprezintă singurul sau cel mai important efect al ruperii logodnei. Prin ruperea logodnei, de cele mai multe ori, se produce o daună morală, supărare, speranțe spulberate, planuri date peste cap, bârfe, chiar probleme de sănătate, de onoare etc.⁴⁶

Judecătorul poate acorda daune dacă:

- a) există un prejudiciu moral;
- b) logodnicul care a rupt logodna a făcut-o în mod abuziv;
- c) logodnicul părăsit nu a avut nicio culpă în ruperea logodnei.

Problema reparării prejudiciului moral credem că se poate pune chiar și atunci când ar exista motive temeinice pentru ruperea logodnei, prevalând, însă, modul în care are loc ruperea logodnei, care este unul ce aduce grave atingeri

⁴⁶ A se vedea și O. Motica, *Abuzul de drept*, prezentat în cadrul Conferinței internaționale „Statul și Dreptul – Mutații instituționale contemporane”, Sibiu, 2-3 iunie 2006, publicată în volumul conferinței, vol. II, p. 632-638.

celuilalt. De exemplu, chiar la oficierea căsătoriei, într-un mod brutal, se reproșează anumite aspecte din trecutul logodnicului de față cu toți invitații, astfel încât acesta este pus într-o situație delicată, chiar penibilă, prin folosirea de cuvinte și expresii jignitoare. Ruperea logodnei nu este abuzivă atâta vreme cât există motive întemeiate, cum ar fi ascunderea unei boli, descoperirea unor aspecte din trecutul logodnicului, sau a unor trăsături de caracter importante care îl determină pe celălalt să nu își mai dorească încheierea căsătoriei, la care se adaugă infidelitatea, purtarea abuzivă etc., acestea fiind situații în care ruperea logodnei este îndreptățită, în cazul în care modul în care are loc ruperea logodnei este unul prin care nu se aduce atingere onoarei celuilalt. În toate aceste situații, în afară de înapoierea darurilor, cel care rupe logodna nu poate fi obligat și la daune. Dacă, însă, aceste aspecte erau cunoscute de cel care rupe logodna înainte de încheierea acesteia, atunci ruperea logodnei poate fi considerată abuzivă.

Legat de răspunderea pentru ruperea abuzivă a logodnei se impune precizarea că art. 267 alin. (2) C. civ. prevede că: „clauza penală stipulată pentru ruperea logodnei este considerată nescrisă”. Prin urmare, o atare clauză nu va putea produce efecte juridice întrucât părțile nu pot conveni anticipat asupra eventualelor despăgubiri pentru ruperea logodnei, legiuitorul încercând să înlăture posibilitatea ca prin includerea unei astfel de clauze să se diminueze libertatea consimțământului la căsătorie. Consimțământul părților trebuie să fie eliberat de orice constrângere, fiind respectat dreptul la răzgândire până în momentul apariției în fața ofițerului de stare civilă. Dreptul de a nu da curs promisiunii de căsătorie trebuie în concluzie să fie întotdeauna plasat deasupra oricărei constrângeri la care ar putea să fie supuși logodnicii. S-a spus că: „în cadrul logodnelor, chiar și cea mai ne semnificativă constrângere poate reprezenta un pericol pentru libertate și, în consecință, să fie o sursă de grave inconveniente pentru instituția căsătoriei”⁴⁷.

Potrivit art. 270 C. civ., dreptul la acțiune în repararea prejudiciului cauzat prin ruperea logodnei se prescrie în termen de un an de la ruperea acesteia. Caracterul aparte al logodnei, care se formează pe un raport intim de încredere, precum și apartenența acestei instituții la dreptul familiei, justifică limitarea în timp a dreptului la acțiune.

Concluzii

Prin reglementarea instituției logodnei legiuitorul a dorit să îi facă atenți pe cei care își promit căsătoria asupra drepturilor și obligațiilor la care se supun, prin faptul că formează o comunitate apropiată de cea a căsătoriei, aceste două

⁴⁷ A se vedea R. Montanari, *Logodna și ruperea logodnei*, Ed. Stämpfli, Berna, 1974, p. 72.

instituții fiind intim legate una de cealaltă. Totodată, legiuitorul a avut în vedere, pe de o parte, faptul că instituția logodnei nu și-a pierdut actualitatea, în sensul că în fiecare zi, un număr important de cupluri încheie un asemenea angajament, și, pe de altă parte, faptul că logodna se aseamănă și uneori chiar se suprapune peste relația de concubinaj.

Astfel, Codul civil se preocupă de a arăta cine și în ce condiții se poate logodi, definind logodna, fără să îi stabilească, însă natura juridică, arătând modurile în care se poate pune capăt logodnei și care sunt consecințele pe care le produce încetarea, dar mai ales ruperea logodnei.

Alături de alți autori suntem de părere ca ar fi de dorit ca *de lege ferenda* să se procedeze la separarea efectelor ruperii logodnei de ideea de culpă sau abuz, așa cum se întâmplă și în alte sisteme de drept, unde „evoluția jurisprudenței și a reglementării a fost în sensul eliminării unei aprecieri subiective asupra unor elemente atât de sensibile cum sunt relațiile interumane și în sensul probării mai stricte, nu cu orice mijloc de probă, a unei promisiuni de căsătorie, atunci când de aceasta depind efecte precum angajarea răspunderii juridice”⁴⁸.

⁴⁸ A se vedea D. Lupașcu, R. Gâlea, *Unele considerații privind reglementarea logodnei în noul Cod civil român și în unele legislații străine*, în *Lex et Scientia International Journal*, nr. XVII, vol. 1/2010, p. 195.